

PROTOCOL KINDERMISHANDELING EN HUISELIJK GEWELD

GEWOON SPECIAAL ONDERWIJS

INLEIDING

Als het thuis misgaat, is school vaak de plek waar kinderen zich nog prettig voelen. Juist daar laten ze vaak als eerste signalen doorschemeren. Maar hoe weet een leerkracht of er sprake is van kindermishandeling en wat kan dan gedaan worden?

Sinds 2013 is de Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling van kracht. Die wet houdt in dat alle organisaties die werken met kinderen en volwassenen een meldcode moeten hebben en medewerkers in staat moeten stellen daarmee te werken. De Meldcode is op 1 januari 2019 verbeterd. Het doel van de meldcode is professionals te helpen eerder en beter te handelen als zij vermoeden dat een gezinslid thuis mishandeld, verwaarloosd of seksueel misbruikt wordt.

De meldcode is nadrukkelijk geen meldplicht. Onderwijsorganisaties zijn verplicht een meldcode te hebben, professionals zijn verplicht te handelen volgens de stappen van de meldcode, maar het doorlopen ervan hoeft niet te leiden tot een melding.

In de Wet meldcode is wel opgenomen dat professionals het récht hebben te melden bij Veilig Thuis. Ook als gezinsleden daar geen toestemming voor geven. Het meldrecht houdt in dat professionals persoonsgegevens van volwassenen en kinderen mogen doorgeven aan Veilig Thuis, zodat zij een onderzoek naar de gezinssituatie kunnen starten. Bovendien mogen professionals informatie geven als Veilig Thuis daar vanwege het onderzoek om vraagt.

Gewoon Speciaal Onderwijs heeft scholen voor speciaal (basis)onderwijs en voortgezet speciaal onderwijs voor leerlingen die een onderwijsbehoefte hebben die het aanbod van het regulier onderwijs overstijgt. Alle leerlingen, en de leerlingen van GSO in het bijzonder, zijn gebaat bij een hoge mate van duidelijkheid, voorspelbaarheid en structuur. Om hierin te kunnen voorzien moet een klimaat veilig zijn, waarin de leerling de ruimte voelt zichzelf te zijn en zichzelf te ontwikkelen.

Dit geldt niet alleen voor het leerklimaat op school, maar voor de gehele omgeving waarin onze leerlingen zich bevinden, en in het bijzonder voor de thuissituatie. Daarom wordt van alle medewerkers van Gewoon Speciaal Onderwijs verwacht dat ze bij het vermoeden van kindermishandeling of huiselijk geweld contact opnemen met de betreffende aandachtsfunctionaris kindermishandeling.

rvt	geïnformeerd d.d. 24-05-2023
db	positief advies d.d. 23-05-2023
gmr	instemming d.d. 14-3-2023
rvb	vastgesteld d.d. 14-3-2023
bedoeld voor	Gewoon Speciaal Onderwijs

KINDERMISHANDELING EN HUISELIJK GEWELD

Bij kindermishandeling is sprake van een patroon van geweld en emotionele en/of fysieke verwaarlozing, dat jarenlang kan voortduren en dat gezinsleden moeilijk zelf kunnen doorbreken. En als hulp wordt ingezet, gaat er vaak langere tijd overheen voordat de veiligheid is hersteld en de problemen zijn afgenomen. Bovendien stopt huiselijk geweld vaak niet na één generatie: de kinderen van toen kunnen als ouders het geweld overdragen aan hun kinderen. Huiselijk geweld is geweld dat wordt gepleegd door iemand uit de huiselijke kring van het slachtoffer. Dat kunnen zijn: partners, ex-partners, gezinsleden, familieleden en huisvrienden. Huiselijk geweld is per definitie een vorm van kindermishandeling.

In de Meldcode is daarom vastgelegd dat professionals vermoedens van acute en structurele onveiligheid altijd melden bij Veilig Thuis. Van acute onveiligheid is sprake als een kind of volwassene in direct fysiek gevaar verkeert en zijn veiligheid de komende dagen niet gegarandeerd kan worden, bijvoorbeeld omdat er gedreigd wordt met een vuurwapen of als geweld tot ernstig lichamelijk letsel heeft geleid. Van structurele onveiligheid is sprake als een onveilige situatie zich herhaalt, bijvoorbeeld emotionele en/of fysieke verwaarlozing of ernstige verslavingsproblemen van een ouder. Als een kind uit zichzelf vertelt dat thuis geweld of verwaarlozing speelt (onthulling), wordt dit beschouwd als een acute situatie die gemeld moet worden bij Veilig Thuis.

STAPPENPLAN MELDCODE

De Meldcode omvat een stappenplan waarin staat wat gebeuren moet wanneer vermoed wordt dat een kind thuis in de knel zit. Niet elke professional hoeft alle stappen te zetten. Een leerkracht is met name verantwoordelijk voor de eerste drie stappen en brengt signalen in kaart, overlegt met de aandachtsfunctionaris en voert (eventueel samen) het gesprek met de ouders en de leerling. De aandachtsfunctionaris kindermishandeling en eventueel orthopedagogen en intern begeleiders zetten de stappen 4 (wegen van informatie) en 5 (melden en/of hulp organiseren), al dan niet samen met het ondersteuningsteam, de directie en Veilig Thuis.

Stap 1: in kaart brengen van signalen

Breng signalen in kaart die je zorg bevestigen of ontkrachten. Leg signalen en vervolgstappen objectief en feitelijk vast in het dossier.

Stap 2: advies vragen aan deskundige collega of Veilig Thuis

Overleg met de aandachtsfunctionaris om signalen te duiden. Raadpleeg zo nodig Veilig Thuis of een forensisch arts. Neem bij eengerelateerd geweld, huwelijksdwang of vrouwenbesnijdenis direct contact op met Veilig Thuis.

Stap 3: gesprek met ouders en/of leerling

Bespreek zorgen zo snel mogelijk met de ouders en met het kind zelf. Alleen als jouw veiligheid of die van het kind in gevaar kan komen door een gesprek kan je hiervan afzien. Deze beslissing wordt echter te allen tijde in overleg met ten minste de aandachtsfunctionaris gemaakt. De onderbouwing bij deze beslissing dient gezamenlijk opgesteld en vastgelegd te worden.

Stap 4: wegen van het geweld

Maak een inschatting van de aard en de ernst van de situatie op basis van de informatie uit stap 1 t/m 3. Vraag bij twijfel advies aan Veilig Thuis.

1. Blijft je vermoeden bestaan? Indien nee: afsluiten meldcode.
2. Zo ja, is sprake van (een vermoeden van) acute of structurele onveiligheid?

Stap 5: neem twee beslissingen

1. Is melden noodzakelijk?

Als je acute of structurele onveiligheid vermoedt, doe je een melding bij Veilig Thuis en beoordeel je gezamenlijk of hulp bieden of organiseren ook tot de mogelijkheden behoort.

2. Is hulp (ook) mogelijk?

Beantwoord de volgende vragen:

- Ben je in staat effectieve hulp te bieden of organiseren, bijvoorbeeld in samenwerking met het wijkteam en/of andere hulpverlening?
- Werken betrokkenen mee aan de geboden hulp?
- Leidt de hulp binnen de gewenste termijn tot duurzame veiligheid en welzijn van alle betrokkenen?

Indien 'nee' (alsnog) melden bij Veilig Thuis.

VERWIJSINDEX RISICOJONGEREN

De landelijke verwijsindex risicojongeren (VIR) is een digitaal informatiesysteem voor professionals in de jeugdsector om signalen samen te brengen en (boven)regionale gegevensuitwisseling mogelijk te maken. Deze manier van gegevensdeling helpt professionals, door vroegtijdig ingrijpen en het bieden van passende zorg, hulp of bijsturing, voorkomen dat kleine problemen groot worden en escaleren.

Voor het melden aan de verwijsindex moet er sprake zijn van een daadwerkelijke bedreiging van de gezonde en veilige ontwikkeling van de jeugdige. Meestal is niet één geïsoleerd probleem doorslaggevend voor het doen van een melding, maar maakt een combinatie van verschillende problemen een situatie dermate ernstig dat een melding aan de verwijsindex gerechtvaardigd is.

Op de scholen van GSO zijn aandachtsfunctionarissen, orthopedagogen en intern begeleiders opgeleid en bevoegd om te melden. Kijk voor meer informatie hierover in de [handreiking melden](#).

De wet Bestrijding seksueel misbruik en seksuele intimidatie in het onderwijs wordt ook wel de meld-, overleg- en aangifteplicht genoemd. Deze wet verplicht medewerkers die het vermoeden hebben, of informatie (krijgen) over een mogelijk zedendelict in relatie tot een minderjarige leerling om dit onmiddellijk door te geven aan het bevoegd gezag. Het proces dat we moeten volgen bestaat uit de volgende stappen:

1. Een medewerker heeft een vermoeden van, of informatie over een zedendelict gepleegd door een medewerker van de school tegen een minderjarige leerling;
2. De medewerker meldt dit aan het bevoegd gezag;
3. Het bevoegd gezag overlegt met de aandachtsfunctionaris;
4. Er is een redelijk vermoeden van een strafbaar feit;
5. Het bevoegd gezag meldt (ouders van) klager en aangeklaagde dat er aangifte wordt gedaan;
6. Het bevoegd gezag doet aangifte bij justitie of politie.

HERKENNEN KINDERMISHANDELING

Gedurende een werkdag zijn leerkrachten vrijwel constant met hun leerlingen bezig. Geregeld hebben ze contact met ouders en als geen ander zien en horen zij veel. Leerkrachten pikken veel signalen op; ook signalen die hen het gevoel geven dat een leerling thuis onveilig is en die kunnen duiden op huiselijk geweld of kindermishandeling. De Meldcode is in het onderwijs een belangrijk instrument om daar zorgvuldig mee om te gaan.

Signalen kunnen namelijk enorm variëren en zijn zelden eenduidig. Passief, lusteloos, nerveus, angstig of overdreven afhankelijk gedrag van een leerling, kan een signaal zijn dat er (thuis) iets aan de hand is. De leerling kan onzeker zijn, weinig zelfvertrouwen hebben of gedrag vertonen dat niet past bij zijn leeftijd.

Andere signalen die waargenomen kunnen worden zijn blauwe plekken, brandwonden, snij-, krab- en bijtwonden, overgewicht, een achterblijvende motoriek of dat de leerling onfris ruikt. Ook kan de leerkracht alert zijn bij fysieke klachten zoals slaapproblemen, buikpijn, hoofdpijn, afvallen of aankomen. Een leerkracht zal lichamelijk letsel of opvallend gedrag van het kind als teken opvatten dat er iets aan de hand is. Een verklaring kan kindermishandeling zijn, maar het kan ook een andere verklaring hebben.

HANDELEN BIJ SIGNALLEN

Hoe te handelen bij een (vaag) 'niet plus-gevoel', bijvoorbeeld bij het gedrag, de leerprestaties of verzuim van een leerling. Of bij zorgelijk gedrag van ouders?

Knoop een gesprek aan met leerling (en ouders). Peil hoe het gaat, bespreek je eigen zorgen. Misschien heeft leerling (of de ouder) een logische verklaring. Observeer leerling en verzamel extra informatie en signalen. Vraag collega's of zij die signalen ook zien of wat hen opvalt.

Hoe handel je als je signalen van derden krijgt, zoals een medeleerling, een bezorgde andere ouder of een collega?

Bedank hen voor de informatie. Vraag door: Wat is waar en wanneer en door wie waargenomen? Hoe komt de persoon aan deze informatie? Heeft hij/zij dit besproken met de leerling/ouder en zo ja wat was de reactie? Weten meer mensen hiervan? Kijk of je informatie kunt checken bij anderen. Maak een inschatting of deze leerling jouw hulp nodig heeft en (samen) handelen (volgens de Meldcode) nodig is. Arrangeer een gesprekje met de leerling (en ouders).

Hoe handel je als je signalen van externe partners krijgt, zoals jeugdzorg, schoolmaatschappelijk werk of wijkteam?

Dit kan alleen als de leerling en/of ouders daarmee hebben ingestemd. Bespreek, samen met de aandachtsfunctionaris/leerkracht, hoe je de ouders/leerling erbij betreft. Deel/ontvang alleen informatie die relevant is voor de ontwikkeling van de leerling. Adviseer de leerkracht in gesprek te gaan/ga in gesprek met de ouder/ leerling en handel samen volgens de Meldcode.

Hoe handel je als de leerling zelf informatie deelt?

Neem de leerling serieus. Herhaal in eigen woorden wat de leerling zegt. Vat samen en vraag (gedoseerd) door. Benoem de emoties van de leerling en probeer je in te leven. Geef aan wat je kunt doen. Bijvoorbeeld dat hij/zij altijd mag binnen lopen of (anoniem) advies inwinnen bij derden (zoals intern begeleider of wijkteam). Maak afspraken met de leerling over hoe nu verder. Als de leerling vertelt dat er thuis geweld plaatsvindt, meld je dat (bij de aandachtsfunctionaris en) bij Veilig Thuis en bespreek je welke vervolgstappen je kunt nemen.

Houd hier in alle situaties rekening mee

Leg signalen vast in het leerlingvolgsysteem in termen van concrete waarnemingen en gedrag. Zorg voor een 'sparringpartner', (de aandachtsfunctionaris, een collega, mentor, orthopedagoog of intern begeleider). Hoe de informatie ook bij je komt, het is altijd aanleiding voor een gesprek met de leerling (en/of de ouders). Laat het interpreteren van signalen of de psychische ontwikkeling van de leerling over aan experts uit de jeugdhulp. Is er sprake van acute of structurele onveiligheid, of is hulp organiseren niet mogelijk, dan is melden bij Veilig Thuis noodzakelijk. Beoordeel dat niet alleen, maar samen met je sparringpartner.

BRONNEN EN MEER INFORMATIE

- [Het Nederlands Jeugdinstituut](#)
- [Augeo Foundation](#)
- [veiligmetdemeldcode.nl](#)
- [De Rijksoverheid](#)
- [verwijsindex](#)
- [handreiking voor het melden aan de verwijsindex](#)